

Roman Pasiczny

UKRAIŃSKA CERKIEW GRECKO-KATOLICKA ORAZ ZAGADNIENIA OCHRONY SOCJALNEJ W WARUNKACH TRANSFORMACJI SPOŁECZEŃSTWA UKRAIŃSKIEGO

Problem of religious factor in the social life of Ukraine is relevant, because religion influencing the minds of citizens able to strongly influence the life of the country. The aim of the paper to define the role of the UGCC in addressing social protection in terms of post-totalitarian society transformation. The object of the study will serve political power and the Ukrainian Greek Catholic Church as a religious institution, and the subject of their relationship.

In the article problems of social protection of the population are analyzed during postcommunitic transformation and role UGCC in lives of modern Ukraine, its influence on a society and economic transformations. The author approves, that the modern society experiences economic and moral crisis. The Ukrainian society what to be considered democratic, should introduce principles of humanism and validity as investigation will get rid of a stereotype of an uncooperative altitude to the Church.

Religia, mając wpływ na świadomość obywateli, może w znacznym stopniu wtrącać się do życia państwa, dlatego zagadnienie czynnika religijnego w życiu społecznym Ukrainy jest **aktualne** oraz potrzebuje dokładnej analizy. Badacze O.Hryniw, J.Tereszczenko, O.Szuba w swoich badaniach określają miejsce oraz rolę Cerkwi i religii w życiu społeczeństwa ukraińskiego. **Celem** niniejszego badania jest analiza roli UCGK w rozwiązywaniu problemu ochrony socjalnej w warunkach transformacji społecznej. Postawimy szereg **zadań**, takich jak określenie miejsca i roli religii w polityce, wzajemne oddziaływanie religii i polityki i ich współpraca w rozwiązywaniu aktualnych problemów społecznych. **Obiekt** badania będą stanowić władze oraz UCGK, jako instytucja religijna, a **przedmiot** będzie stanowić ich związek wzajemny.

Mamy ciekawe dane Socjologiczne Service Razumkova monitorowania stanu i trendów religijności społeczeństwa ukraińskiego odbędzie 25-29 kwietnia 2014. Religijność społeczeństwa ukraińskiego pozostaje na wysokim poziomie. W tym czasie wierni uznane 76 % z samych obywateli. Ci, którzy oscylując pomiędzy wiarą i niewiarą – 8 %, 7 % wykazało ateizmu obojętności wobec spraw wiary – 5 %, nie określone w tych sprawach – 4 %.

Pod względem zaufania do Kościoła nadal ma pierwszy pozytywny trend instytucji społecznej i politycznej. Jak we wszystkich poprzednich badań, większość obywateli wykazały konkretnego aktu zaufania do Kościoła. W tym czasie, wyraził 66 % z 88 % na Zachodzie do 53 %

na Wschodzie. W związku z tym większość z tych, którzy nie ufają Kościołowi – między Wschodem (35 %) i najmniej – wśród krajów Zachodu (8 %).

Rola religii w społeczeństwie – jest znaczna. Zaprzecza wpływ religii na życie społeczeństwa ukraińskiego, tylko 22 % respondentów (65 % – nie zgadzam się z odmową). Zamiast tego, większość obywateli rozpoznaje wpływ religii na temat pewnych aspektów życia społecznego. Tak (79 %) respondentów postrzega rolę religii w tym, że “budzi moralne i duchowe ludzi”; 69 % uważa, że “ważnym środkiem odrodzenia tożsamości i kultury narodowej”, 55 % – “jeden z czynników społeczeństwa demokratycznego”. 31 % respondentów uważa, że Kościół powinien być religią narodową zorientowany. Pogląd ten podziela większość (53 %) na Zachodzie – i tylko (20 %) na Wschodzie. Dla względów religijnych, teza ta często dzielić UGCC wiernych (62 %) i UOC-KP (46 %), rzadziej – UOC (29 %), “inne prawosławny” (23 %).

Większość ludzi wierzy, że społeczeństwo ukraińskie Kościół odgrywa pozytywną rolę, że tak 53 %. Jednak liczba ta ma wyraźny charakter regionalny, pozytywną rolę, jaką Kościół obchodzi większość (75 %) na Zachodzie, podczas gdy w innych regionach, pogląd ten podziela zdecydowanie mniej respondentów – 49 % Centrum, 46 % – na południu, 44 % – na Wschodzie, Dla względów religijnych, pozytywną rolę Kościoła często świętować wiernych UGCC (87 %), najmniej – “tylko chrześcijanami” (35 %).

Pomysł obywateli, po której stronie powinien być wparametrah Kościół “społeczeństwa – rząd” jest całkiem pewne. Prawie 74 % respondentów (z 84 % na Zachodzie i 70 % w centrum i na Wschodzie) uważa, że jest on “zawsze stoją po stronie ludzi i chronić je od arbitralnej władzy”¹.

Jak wykazano w badaniach, Kościół cieszy się wysoki poziom zaufania obywateli i ma autorytet moralny dla większości społeczeństwa (zwłaszcza na Zachodzie). Itmakes możliwość wpływania (pośrednio) w umysłach obywateli i aktywnie uczestniczyć w procesach społecznych i politycznych.

Lekcje historyczne istnienia reżymów totalitarnych pomogły ludziom uświadomić oraz ocenić godność i niepowtarzalność człowieka jako osobistości, która myśli, marzy i chce być szczęśliwą. Odpowiednio, dążenie do szczęścia skłoniło człowieczeństwo ogółem do pewnych działań w osiągnięciu tego celu. Chybnym podejściem na drodze do tego celu został wskazany totalitaryzm, który “charakteryzuje się

¹ «Україна-2014: суспільно-політичний конфлікт і Церква. Позиції релігійних діячів, експертів, громадян». Центр ім. Разумкова. Київ: матеріали соціологічних досліджень.

metodą dyktatorską zarządzania, gdzie system państwowy zapewnia pełną kontrolę nad wszystkimi sferami życia społecznego, a także pełnym upaństwowieniem społeczeństwa, nadmierną partyzacją w państwie, brakiem demokracji politycznej, polityczną i ideologiczną kontrolą nad zachowaniem wszystkich członków społeczeństwa, brakiem oficjalnego wyrażenia sprzeciwu, okrutną kontrolą administracyjną w zakresie wykorzystania zasobów finansowych, materialnych i kapitałów ludzkich społeczeństwa, unifikacją kulturowej i ideologicznej produkcji oraz konsumpcji, standaryzacją indywiduów, brutalnym konformizmem i formalizacją dyscypliny”¹.

Po upadku komunizmu, byłe imperium totalitarne rozłamało się na oddzielne państwa suwerenne, które rozpoczęły proces asertywności w społeczności międzynarodowej. Ukraina, podobnie jak inne państwa post-totalitarne, kierując się do demokracji poprzez reformy, napotyka poważne problemy spowodowane niekorzystnymi skutkami komunizmu. Ze względu na szczególne okoliczności historyczne, społeczeństwo ukraińskie jest bardzo zróżnicowane i niejednorodne. To tworzy różne wizje społeczeństwa ukraińskiego o przyszłym rozwoju naszego państwa, co narusza rozwój w okresie przejściowym, powodując brak zrozumienia wielu procesów występujących w kraju.

Teraz Ukraina stoi przed wyborem, który ma kluczowe znaczenie dla dalszego jej istnienia: iść drogą narodów cywilizowanych lub powrócić do totalitaryzmu komunistycznego. Ważne jest, aby społeczeństwo ukraińskie, mając niepodległe państwo i uznając się jako demokratyczne, gdzie muszą działać zasady ludzkości, sprawiedliwości i wzajemnego szacunku, powinno wdrażać w życie te zasady, nie pozostawiając je tylko na papierze.

W warunkach społeczeństwa post-totalitarnego i przejścia do demokracji, ludzkie potrzeby, zarówno fizyczne i duchowe, gwałtownie rosną. Jeśli nie zabezpieczać potrzeby fizyczne (zapotrzebowanie na żywność, mieszkanie, itp.), potrzeby duchowe – takie jak wolność wyznania, potrzeba w samorealizacji, nauce, itp. – większość ludzi nie uważa takie potrzeby za priorytetowe. Dowodem tego jest obecna sytuacja w państwie, która zmusza ludzi rozwiązywać problemy związane z potrzebami fizycznymi.

Wśród niemal całkowitego braku skutecznych instytucji budżetowych, pomocy społecznej i opieki zdrowotnej, ważnym czynnikiem dla najuboższych grup ludności jest Cerkiew, która jest powołana do ożywienia społeczeństwa. Przeszkodą dla osiągnięcia tego celu jest

¹ Московичи, С. (1998). *Машина, творящая богов*. Москва: КСП+, 359.

brak doskonałego systemu ustawodawstwa, w odniesieniu do Cerkwi, ponieważ niema podstawowych ram prawnych dla jej istnienia i funkcjonowania. Wydaje się, że siły polityczne, którym udało się odnieść sukces podczas wyborów, realizacja polityki religijnej dotyczy przede wszystkim próby zdobycia większej ilości głosów. Dzięki takiej polityce w regionach, partie polityczne muszą nadać pierwszeństwo i poparcie dla różnych wyznań. Należy zauważyć i ten fakt, że Ukraina jest wyraźnie scentralizowanym państwem, w którym regiony podporządkowują się centrum. W związku z tym, pozytywne nastawienie do niektórych i ignorowanie innych wyznań przez lokalnych urzędników nie może być wyrazem osobistych upodobań czy awersji: jest to polityka państwowa w celu wsparcia tych wyznań w regionie, które posiadają największy wpływ na lokalnych mieszkańców.

Cerkiew na Ukrainie cieszy się dużym zaufaniem. Z jednej strony ułatwia on wykonywanie ich misji. Z drugiej – sprawia, że jej zainteresowanie polityków szukających dodatkowych mechanizmów oddziaływania na społeczeństwo. Ale dla Kościoła, z kolei współpraca z państwem otwiera nowe możliwości, pozwalające na realizację swoich projektów.

Długotrwały termin istnienia Ukrainy w głębokim kryzysie ekonomicznym wywołało wśród obywateli ideologie zatracenia ekonomicznego w różnych formach. Większość wierzących nie może zrozumieć przyczyny obecnych problemów ekonomicznych i społecznych, a to prowadzi do utraty wiary w możliwość ich rozwiązania. Deformuje się proces zrozumienia przez społeczeństwo tego oczywistego faktu, że to tylko od nas zależy, kiedy wstąpimy na drogę dobrobytu. Najważniejszym ze wszystkich procesów państwowych w rozwoju ekonomicznym i społecznym jest tworzenie oddzielnego makrosocjum na podstawie narodowej – ukraińskiego społeczeństwa, z jego specyficzną strukturą socjalną, a także z aktywnymi obywatelami.

Reformy, które zapewniają przejście od totalitarnej przeszłości w kierunku gospodarki rynkowej musi towarzyszyć wsparcie publiczne. Na dzień dzisiejszy takiego wsparcia niema, ponieważ istnieje szereg problemów związanych z reformą:

— Opir biurokracji. Reformy grożą utratą pracy i statusu wielu byłych członków partii komunistycznej i biurokratów. W wielu przypadkach osoby te zachowały pozycje władzy i prestiżu i chcą pozostać w takiej sytuacji;

— Praca obywateli. Oczywiście, wydajność produkcji jest jednym z czynników poprawy sytuacji ekonomicznej i społecznej na Ukrainie. Niektórzy zachodni eksperci uważają, że wielu obywateli byłego

Związku Radzieckiego nabyły negatywnych nawyków pracy i cech osobowości, które ciężko pokonać: 1) unikanie odpowiedzialności; 2) odporność na innowacje i zmiany; 3) bardziej interesuje ilość, a nie jakość produktów, praca w wolnym tempie i bez pośpiechu; 4) podwyżka poprzez osobiste kontakty i przynależności do partii, a nie ze względu na poziom umiejętności i wydajności pracy; 5) ignorowanie kwalifikacji zawodowych pracownika.

Wierzący UCGK są w stanie oczekiwania, że ktoś powinien rozwiązać ich problemy – państwo, gmina, Cerkiew, stowarzyszenia lub organizacje charytatywne, ale nie sami. Więc, jeśli chodzi o zabezpieczenie socjalne na Ukrainie i jak ono nie odpowiada standardom europejskim, należy zauważyć, że w każdym kraju w Europie i na świecie państwo nie utrzymuje swoich obywateli, tylko stwarza warunki do poprawy standardów życia.

Ukraina jest w procesie powstania społeczeństwa obywatelskiego, o którym marzyli najlepsi przedstawiciele naszego narodu. Proces powstawania jest często celowo utrudniany przez niektóre siły polityczne, zarówno w kraju jak i za granicą. W tych okolicznościach, Cerkiew może pomóc w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczych, przekazując swoje doświadczenie. Prawie każdy dokument akademicki w Cerkwi głosi, że w procesach społeczno-ekonomicznych istnieje nierozzerwalna jedność między kryteriami religijnymi, moralnymi i społecznymi. Próba ich rozdzielenia może spowodować katastrofalne skutki dla społeczeństwa ludzkiego, zarówno w moralnych i materialnych obszarach.

Powyższy pomysł nabywa znaczenie dla naszych ludzi, zwłaszcza dla młodzieży. Wychowani w reżymie totalitarno-ateistycznym, oni łatwo podpadają wpływom kultury śmierci, która wyraża się w licznych przestępstwach, kulcie brutalnej siły fizycznej, chęci zysku i rozwiązłości seksualnej.

Szczególnie boleśnie mówić, iż ofiary brutalnego przejścia od centralizowanej ekonomiki planowanej do gospodarki rynkowej były osoby w podeszłym wieku, którzy stracili wszystko, co zgromadzili podczas ich uczciwej pracy, a także ci, z przyczyn od nich niezależnych nie mogą zarobić sobie na życie.

Zniszczenie poprzedniego systemu gospodarczego i braku mechanizmów regulacji stosunków rynkowych w gospodarce spowodowały chaos i kryminalizację, co z kolei doprowadziło do spadku poziomu życia milionów ludzi. W związku z tym, w społeczeństwie powstało niezdrowe napięcie socjalne.

W tej ciężkiej sytuacji my wszyscy, zwłaszcza ci, którzy wpływają na poziom życia ludzi powinniśmy słuchać głosu Cerkwi, który ona zawsze wykorzystywała do obrony godności i ochrony społecznej dzieci, niepełnosprawnych, chorych i starszych. “Trzeba, więc, aby było dostępne dla człowieka wszystko, co jest konieczne dla prawdziwego życia, jak żywność, ubrania, mieszkania, prawo do swobodnego wyboru, zakładania rodziny, edukacji, pracy, na dobre imię, na szacunek, na odpowiednią informację, na temat prawidłowych zasad dla rozwoju swego sumienia, do obrony prywatności i wolności, też w sprawach religii”¹.

Władza państwa Ukrainy w życiu gospodarczym, społecznym, moralnym i kulturowym nie powinna ignorować opracowań oferowanych przez Cerkiew. W opracowywaniu koncepcji rozwoju ekonomicznego muszą być uwzględnione zasady moralne, które głosi Cerkiew, ponieważ określają one punkty odniesienia życia każdego człowieka. Oczywiście, aby pozbyć się mentalności radzieckiej, trzeba zbudować nowy porządek społeczny, który będzie mieć poszanowanie prawa człowieka do udziału w życiu politycznym, wolność słowa, prawo do potrzeb w zakresie pracy i własności prywatnej. Wymagania te są podstawą polityki społecznej UCGK.

Ekonomika naszego kraju, a jest to faktem oczywistym, pracuje dla zaspokojenia potrzeb kilku osób i grup, gdy Cerkiew skupia się na dobro wspólne i solidarność między ludźmi. Każdy z nas ma prawo na dobro materialne – naucza Cerkiew. Wszyscy jesteśmy przekonani o konieczności powstania nowego porządku społecznego, pozbawionego skutków totalitarnej przeszłości, nietolerancji dla tych, którzy myślą inaczej. Cerkiew podkreśla w szczególności, że: “Porządek ten powinien... bazować na prawdzie, budować na sprawiedliwości, przywracać do życia miłością; w wolności powinniśmy szukać zasad równowagi ludzkości. A do tego konieczne jest odnowienie umysłów i szerokiej zmiany społecznej”². Sposób życia chrześcijan, jeśli oni są takimi, także wpływa na dobrobyt ziemski. Więc, jeśli społeczeństwo ludzkie będzie uzdrowione, to tylko poprzez powrót do życia chrześcijańskiego i chrześcijańskich fundamentów.

Cerkiew, kierując się zasadami wiary, religii chrześcijańskiej, w swej istocie jest humanistyczną, ponieważ głównym przykazaniem jest przykazanie miłości: “Kochaj bliźniego swego jak siebie samego”³. Jednak należy zauważyć, przykazanie miłości jest prawie nieobecne w

¹ Павло VI енцикліка «*Gaudium et spes*» (1996). Львів: Свічадо.

² Лев XIII енцикліка «*Rerum novarum*» (1994). Львів: Свічадо, 12.

³ Суяк, Е. (1995). *Життя – дорога і шанс розвитку. Колегія*. Львів: Свічадо, 134.

naszym społeczeństwie. Prawdziwy obraz jest znacznie mniej atrakcyjny. Społeczna bezbronność obywateli jest spowodowana nieudolną (i być może fałszywą) polityką gospodarczą, która prowadzi do wzbogacenia niewielkiego segmentu społeczeństwa na tle ogólnego zubożenia. Ten oto system wykorzystuje lewica i swoimi populistycznymi wypowiedziami skrzywia myślenie obywateli, którzy stracili wszystko i grając na ich uczuciach, hamuje proces reform, narażając kraj i ludzi na jeszcze większe wypróbowania i zniechęcenie, co powoduje u ludzi oburzenie i zniewagę. Wszystkie te zjawiska są związane nie tylko z pozycją komunistów, ale także na brakiem polityków kierujących się wartościami cnotami chrześcijańskimi.

Polityk z takim przekonaniem chrześcijańskim, przepojony miłością i współczuciem dla ludzi będzie korzystać z prawa miłości bliźniego, które pozwoli wszystkim skierować swe działania w celu poprawy ochrony społecznej oraz gospodarczej. Trzeba zniszczyć brud ideologii ateistycznej, aby ludzie ogółem w naszym społeczeństwie mogli przezwyciężyć szkodliwy egoizm i kryzys moralny.

Nie można zaprzeczyć, że w naszym społeczeństwie brakuje świadomości narodowej, która posiada narodowy kompleks niższości, zdobyty dzięki naszym sąsiadom. Wszystkie te problemy powodują niestabilność i proces stopniowej dezintegracji społeczeństwa, którą może zatrzymać, w moim przekonaniu, Cerkiew chrześcijańska. “Jeśli Cerkiew będzie umieszczona nad tymi, którzy mają władzę oraz ich pomocnikami, wtedy więcej uwagi poświęci ona władzy politycznej, ponieważ ujawnia odmienne rozumienie sprawiedliwości – odmienne od rozumienia “równorzędności” (co było w czasach komunistycznych) i odnosi do projektu, który leży poza polityką, jednocześnie nie odrzucając pewne elementy polityczne”¹.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione problemy naszego post-totalitarnego społeczeństwa, możemy powiedzieć, że chociaż nauka społeczna Cerkwi odnosi się do nauk i wskazówek², społeczne podejście chrześcijańskie jest bardzo aktualne i konieczne, aby rozwiązać problemy życia ekonomicznego i politycznego, ponieważ dla rozwiązania problemów natury ludzkiej, wzrostu gospodarczego nie wystarczy. “Jeśli społeczeństwo nie stawia żadnego innego celu, oprócz uzyskania zalet i korzyści, które mogą dostarczyć więcej radości w życiu; jeśli chwali się tym, że nie ma miejsca dla Boga w rządzie, i nie uznaje prawa moralnego,

¹ «Історія релігії в Україні» у 10-ти т. Т. 4. Католицизм (2001). Київ: Світ знань, 132.

² Ратцінгер, Й. (1996). Осягнення екуменізму. Журнал Сопричастя. Львів: Свічадо, 13.

wtedy jest wyłącznie odpowiedzialne za odchylenia od swego zadania i zleceń z prawa przyrody. Jest bardziej jak karykatura na prawdziwe społeczeństwo niż wspólnota ludzka i społeczeństwo obywatelskie”¹.

Można stwierdzić, że dobro materialne, jako cel sam w sobie, jest niewystarczające do rozwiązania wielu problemów społecznych. Ponieważ “progres dobrobytu materialnego wyraźnie określa duchowy upadek”, spadek ten jest wynikiem zniszczenia instytucji i tradycji chrześcijańskich, które ostatecznie prowadzi do degradacji całego społeczeństwa.

Lista referencyjna:

---

1. *Історія релігії в Україні у 10-ти т. Т. 4. Католицизм* (2001). Київ: Світ знань, 132.
2. Лев XIII енцикліка «*Rerum novarum*» (1994). Львів: Свічадо, 12.
3. Московичи, С. (1998). *Машина, творящая богов*. Москва: КСП+, 359.
4. Павло VI енцикліка «*Gaudium et spes*» (1996). Львів: Свічадо.
5. Ратцінгер, Й. (1996). Осягнення екуменізму. *Журнал Сопричастя*. Львів: Свічадо, 13.
6. Суяк, Е. (1995). *Життя – дорога і шанс розвитку. Колегія*. Львів: Свічадо, 134.
7. Україна-2014: суспільно-політичний конфлікт і Церква. Позиції релігійних діячів, експертів, громадян. Центр ім. Разумкова. Київ: матеріали соціологічних досліджень.

---

¹ «Історія релігії в Україні» у 10-ти т. Т. 4. Католицизм (2001). Київ: Світ знань, 148.